

## Felicitats!, professor Joan Castellanos



### *Honoris tui habendi causa*

S'ha jubilat un professor proper, assequible i engrescador dels estudiants, apassionat pel seu camp de dedicació docent i investigadora: el món grec en totes les seves vessants, tant de la Grècia antiga com de la Grècia actual. S'ha jubilat com a docent, però sortosament continua tanmateix oferint-nos la seva inestimable contribució cultural, com a gran coneixedor de la Grècia clàssica i de la Grècia moderna: la Grècia clàssica, que ha aprofundit i ha sabut apropar-nos amb els seus estudis i traduccions, i la Grècia moderna, que ha fet seva en innumbrables viatges i lectures, en contacte constant amb tota mena de gent, i de la qual convé destacar que ens ha posat a l'abast, entre altres riqueses, la de la música popular a través dels cants corals que ha sabut impulsar. Però, sobretot, qui s'ha jubilat és un excel·lent company de tothom, discret i amatent, que sap estar sempre al seu lloc per donar la mà i per comprendre; i, encara més, és un gran amic, de total confiança, de tots els qui ens considerem els seus amics. Gràcies per aquesta fecunda presència i proximitat; i felicitats!, professor Castellanos, amic Joan, per la teva jubilació.

Fem ara una mica d'història. L'any 1966, Joan Castellanos i Vila va llicenciar-se a la Universitat de Barcelona, amb grau, en Filosofia i Lletres, secció de Filologia Clàssica. De seguida va inclinar-se pels estudis de filologia grega i va opositar a

Agregacions de Grec de Batxillerat (on va obtenir el títol d'agregat de Grec, amb data de 3 de desembre de 1966) i a Càtedres de Grec de Batxillerat (on va obtenir el títol de catedràtic de grec, amb data de 23 de juny de 1967). La primera plaça com a catedràtic va ser la de l'Institut de Vila-real dels Infants (Castelló). Dos cursos més tard (1969-1970) va demanar l'excedència de la càtedra de l'Institut i va incorporar-se a la Universitat de Girona, dependent, en aquells moments, de la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquesta situació es va mantenir fins que, el curs 1971-1972, va reingressar a la càtedra d'Institut, concretament a Molins de Rei, i va compartir aleshores aquesta tasca amb la docència a la Universitat de Girona. El curs següent (1972-1973) va decidir dedicar-se exclusivament a la càtedra de batxillerat, fins al curs 1996-1997. Aquest curs acadèmic va tornar a establir contacte docent amb la Universitat com a professor associat, ara al campus de Bellaterra de la Universitat Autònoma de Barcelona, compartint de nou la docència universitària amb la de batxillerat. Això ha estat així fins al curs passat (2001-2002), en què s'ha jubilat com a professor de batxillerat i ha abandonat definitivament la carrera docent: setembre de 2002. Com a catedràtic de grec d'Institut ha conegut, a més dels instituts de Vila-real i de Molins de Rei, ja esmentats, els instituts Infanta Isabel, Emperador Carles i Menéndez y Pelayo, tots tres de Barcelona ciutat.

La seva opció de dedicar-se a l'ensenyament mitjà, ara anomenat no universitari, va ser una opció totalment conscient, com ell mateix ha explicat algunes vegades, ja que li semblava molt atractiu iniciar els alumnes adolescents en el món de Grècia i de la llengua grega; d'altra banda, però, procurava compensar l'escàs nivell científic que això comportava amb l'estudi de la llengua, traduccions i l'assistència a seminaris, simposis i congressos. Pel que fa a l'activitat docent, la seva implicació en el procés institucional va ser molt gran, especialment a partir dels inicis de la democràcia, en què va intentar aportar la seva col·laboració per al bon i normal funcionament de l'ensenyament en el batxillerat. Per aquest motiu, va acceptar ser director dels instituts Infanta Isabel (1979-1980) i Emperador Carles (1982-1983, 1983-1984). També, en aquesta línia d'actuació, va formar part del tribunal que va judicar les primeres càtedres de batxillerat de Llengua i Literatura Catalanes (estiu de 1980), va presidir el tribunal d'Agregacions de Llengua i Literatura Catalanes d'Instituts de Batxillerat (estiu de 1981) i va ser inspector extraordinari de Llengua Catalana durant el curs 1980-1981, període en què també va ser membre del Consell d'Ensenyament i de la Comissió Tècnica Avaluadora del Català. A més a més, va formar part dels tribunals que examinaven de nivell de llengua catalana els professors de batxillerat. Amb tot això contribuïa, segons les seves possibilitats, com ell mateix ha comentat sovint, al coneixement i a la normalització dels dos mons que han estat i són per a ell els més importants, dins el nostre entorn mediterrani.

Pel que fa a la seva labor didàctica, la seva experiència i el seu treball amb els alumnes i els seus interessos pedagògics i educatius van fer que intervingués en escoles d'estiu, en publicacions i jornades didàctiques o que publicués articles en diaris o revistes on feia conèixer el món grec o les relacions entre Grècia i Catalunya. Així, entre altres activitats, ja abans de l'arribada de la democràcia, va formar part del grup d'estudis que treballava, al Col·legi de Doctors i Llicenciats, per la democratització i catalanització del batxillerat. A l'Escola d'Estiu de 1978

va presentar l'audiovisual *Atenes, Grècia de Grècia*, confeccionat amb els seus alumnes de batxillerat de Molins de Rei. L'hivern de 1980 (11 de febrer) va intervenir en una taula rodona sobre «Perspectives de l'ensenyament mitjà a Catalunya», realitzada a la Biblioteca de Catalunya pels Amics de l'Institut Escola, dins els actes duts a terme en Homenatge a Josep Estalella i Graell. Durant el curs 1986-1987 va col·laborar en la confecció de material per al primer cicle d'ensenyament secundari. El gener de 1993 va presentar la comunicació «Homer en audiovisual», a les II Jornades de Didàctica de les Llengües Clàssiques (Sitges 1993). A les III Jornades de Didàctica de les Llengües Clàssiques (febrer de 1995) va presentar, també, la comunicació «Tots els camins van a Atenes». D'altra banda, durant el curs 1988-1989, per encàrrec de l'ICE de la Universitat de Barcelona, va impartir un curs monogràfic sobre traducció. Posteriorment, durant el curs 1994-1995, va impartir un altre curs monogràfic, en aquest cas sobre mitologia, a la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona (del 19 d'abril al 10 de maig de 1995). A part, també va participar en la preparació dels alumnes de COU amb algunes conferències, com, per exemple, una sobre Antígona, llegida a la Universitat de Girona (curs 1995-1996). De manera coherent i complementària, el professor Castellanos ha estat sempre ben conscient que, sobretot en èpoques de crisi dels estudis clàssics, resulta particularment necessari que surtin veus defensant la importància d'aquesta filologia bo i donant a conèixer al públic en general, entre altres elements destacables, la presència del món grec i el seu pes cultural rellevant, i més encara quan són moments de canvis de plans d'estudis. Per això, també ha intentat aportar la seva col·laboració en aquest sentit. Així, entre altres contribucions, ja el 1966 va publicar a la revista *Destino* l'article «Atenas, capital de la Grecia actual». I el 7 de març de 1985 va publicar al diari *Avui* l'article «El nostre grec de cada dia»; i encara, uns mesos més tard, el 25 de desembre (també de 1985), va sortir al *Punt Diari* de Girona el seu article «Els Països Catalans i Grècia». Així mateix, a la revista *Auriga* (Barcelona, gener-març de 1992) va publicar «Grec i llatí: ¿llengües amb futur?».

Paral·lelament a aquestes activitats teòriques i de divulgació, en la pràctica didàctica quotidiana, a l'Institut Menéndez y Pelayo va canviar una mica l'orientació del seu treball amb els alumnes, ja que va intentar treure'ls de l'aula i fer-los conèixer personalment Grècia, convençut que era una realitat encara ben viva capaç d'engrescar a través del contacte directe. La seva formació, al llarg de l'etapa docent descrita, l'havia portat a conèixer força bé Grècia. De fet, hi havia viatjat moltes vegades a la recerca dels grecs dels segles v i iv aC, i va trobar-hi alhora l'autèntica Grècia, la Grècia moderna, que té tota la força i la saviesa del món clàssic i la vitalitat del món modern. Aquesta realitat va fer que aleshores es dedicqués especialment a l'estudi del grec modern per connectar amb la Grècia viva actual, i ajudar els alumnes a connectar-hi, i, així, va obtenir al capdavall un seguit de certificacions oficials: el Certificat d'Aptitud de l'Idioma Grec Modern de l'Escola Oficial d'Idiomes de Barcelona (1995), el Certificat d'Aptitud (nivell G) en Grec Modern per la Universitat de Tessalònica (1995) i l'Advanced Proficiency en Grec Modern per l'Escola Ελληνικός Πολιτισμός (The Athens Center) d'Atenes (1994). Arran d'això, doncs, va optar per incloure també, dins les seves activitats

didàctiques, la visita a Grècia amb els alumnes i, particularment, un intercanvi d'alumnes amb dues escoles d'Atenes, l'Escola Moraitis (curs 1993-1994) i el Liceu de Galatsi (curs 1995-1996).

Tota aquesta experiència, amb l'actuació didàctica consegüent, palesa de fet, com ja s'ha observat, el convenciment profund del professor Joan Castellanos que el món grec i la llengua grega no han estat mai una llengua i una cultura desaparegudes. En efecte, aquest món va sobreviure l'ocupació otomana i avui dia es manté i es manifesta en la llengua, en la cultura, en la literatura, en la música. I és per això, precisament, que, com a docent, va creure imprescindible de fer viva la imatge de Grècia en els seus alumnes des de tots els punts de vista possibles, com hem anat comentant, i un dels que li va semblar més atractiu va ser finalment el coneixement de la música. Així, a més d'altres elements de contacte directe amb la realitat d'una Grècia propera, després d'uns anys d'audicions i de teoria, va acabar fundant, el 1990, una coral grega que cantava cançons tradicionals i que va arribar a formar part de la vida corrent de la comunitat grega de Barcelona.

Pel que fa a l'activitat científica o de recerca, al costat de les activitats didàctiques del batxillerat descrites fins aquí, el professor Castellanos sempre ha intentat mantenir una relació estreta amb el món universitari i de la ciència, participant en congressos, simposis i presentant-hi comunicacions. Així, per exemple, al III Congreso Nacional de Estudios Clásicos (Madrid 1966) va presentar la comunicació «Carles Riba y sus dos traducciones de la *Odisea*». Més tard, al I Simposi d'Estudis Clàssics (secció de Barcelona) va presentar la comunicació «L'Oresteia en la democràcia grega» (Ripoll 1988). Anteriorment, havia col·laborat en l'homenatge al doctor Alsina amb l'article «Situació actual dels estudis sobre l'autenticitat i cronologia de les cartes d'Isòcrates» (Barcelona: Ariel, 1969). A partir d'aleshores, precisament, s'ha dedicat sobretot a l'edició i traducció dels discursos d'aquest autor, Isòcrates, dels quals ha publicat ja quatre volums a la Fundació Bernat Metge (Barcelona 1971, 1980, 1991 i 1999). També ha participat (tot i que durant un període molt curt de temps) en la confecció del *Diccionari llatí-català* dirigit per Antoni Seva (Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1993). D'altra banda, ha traduït, amb la col·laboració d'Eulàlia Roca, l'obra de Roberto Calasso *Les noces de Cadmos i Harmonia* (Barcelona: Edicions B, 1990) i també, com a obra de més divulgació, ha traduït en dues ocasions l'*Èdip rei*, de Sòfocles (Barcelona: Irina, 1989; Barcelona: La Magrana, 1996). Del mateix autor ha traduït, a més, l'*Antígona* (Barcelona: La Magrana, 1993) i, finalment, d'Hesíode, *Teogonia* i *Els treballs i els dies*, també per a la mateixa col·lecció (Barcelona: La Magrana, 1999). Fins aquí la història que volíem recordar; millor dit, això n'és només un breu resum. Sortosament, la història és encara inacabada, s'està fent.

I, per concloure, tan sols uns darrers mots. Professor Joan Castellanos, tots sabem que aquesta recordada producció científica i d'alta divulgació continuarà i en rebrem encara molts fruits, des de la tranquil·litat d'una esperançada i prometedora jubilació, certament polifacètica i vital i, per això mateix, indubtablement fecunda, que ara encetes. I estem convençuts alhora que continuarem també la teva contribució didàctica a la reflexió col·lectiva, per descomptat amb el toc personal de discreció que et caracteritza, però, com sempre, d'una manera sòlida i efecti-

va. Gràcies, amic Joan, per la teva participació compromesa i el teu exemple en la labor cultural que tots compartim. Desitgem no deixar de compartir-la de debò constantment amb tu, com sens dubte tu també ho desitges. I ara, com a final, permet-me que afegeixi: no cal ni que et diguem el que ja saps amb tota certesa, que pots continuar considerant sempre casa teva el nostre Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana i, en concret, la nostra titulació de Filologia Clàssica i, a més, és clar, aquesta publicació nostra que té el goig de poder celebrar ara i aquí amb tu el fet memorable de la teva jubilació, la revista FAVENTIA. De nou, felicitats!, Joan.

Jordi Cors i Meya  
Universitat Autònoma de Barcelona